

خارج الفقہ

۶۰. ۹-۱۱-۲۰۲۱ فقہ اکبر ۲
(مکتب و نظام قضایی اسلام)

دراسات الاستاذ:
مهدي الهادي الطهراني

مکتب و نظام قضایی اسلام

تحقق امنیت در جامعه
حاکمیت قانون در
جامعه
رسیدن ذی حق به حق
خود
رفع خصومت
جلوگیری از تحقق جرم
فردی و اجتماعی
تامین حقوق شهروندی
عدالت ثبوتی و اثباتی
دستگاه قضا

قاضی

مشاوران
قاضی

هیأت

منصفه

دادستان

وکیل

مدافع

ضرورت وجود قانون

تساوی تمام آحاد مسلمین در برابر
قانون

رسیدگی عادلانه به دعاوی

سرعت در احقاق حق

اصل برائت

استقلال قاضی

رعایت امور موجب عدالت ثبوتی
و اثباتی از سوی کارگزاران
قضایی

سهولت مراجعه به سیستم قضایی

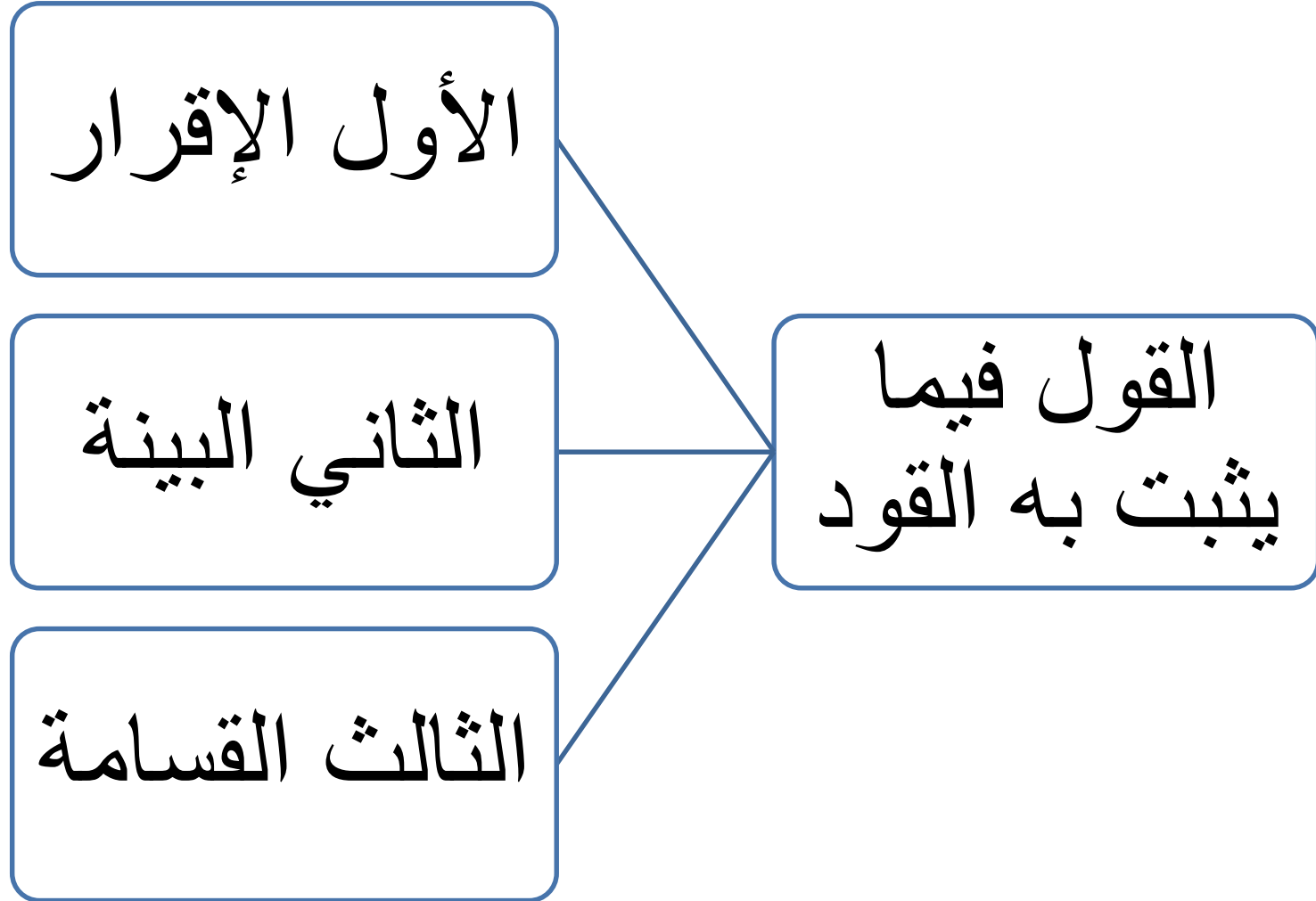
غیر قابل بازگشت بودن حکم
قضایی مگر در صورت بطلان
مستندات

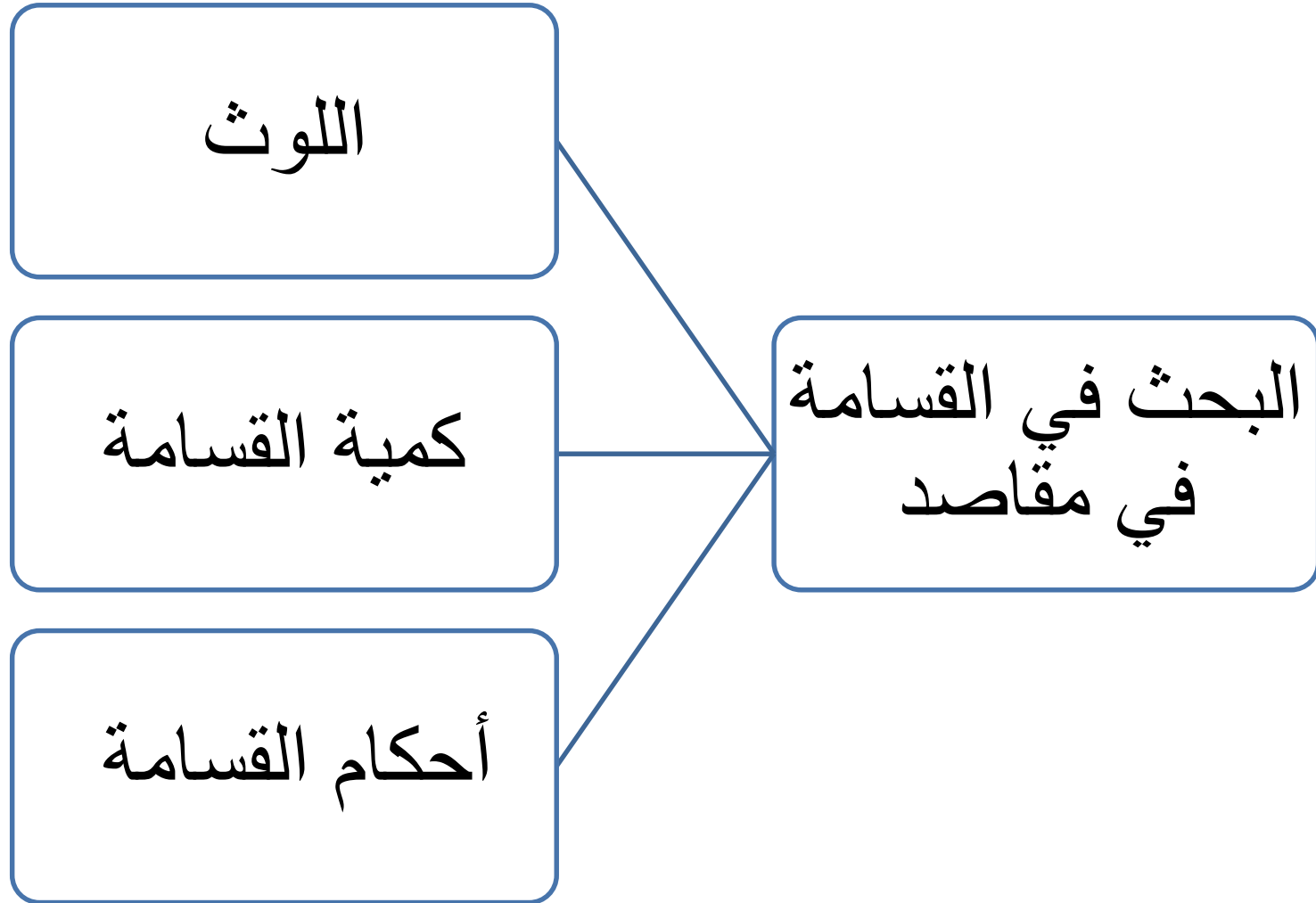
خارج الفقہ

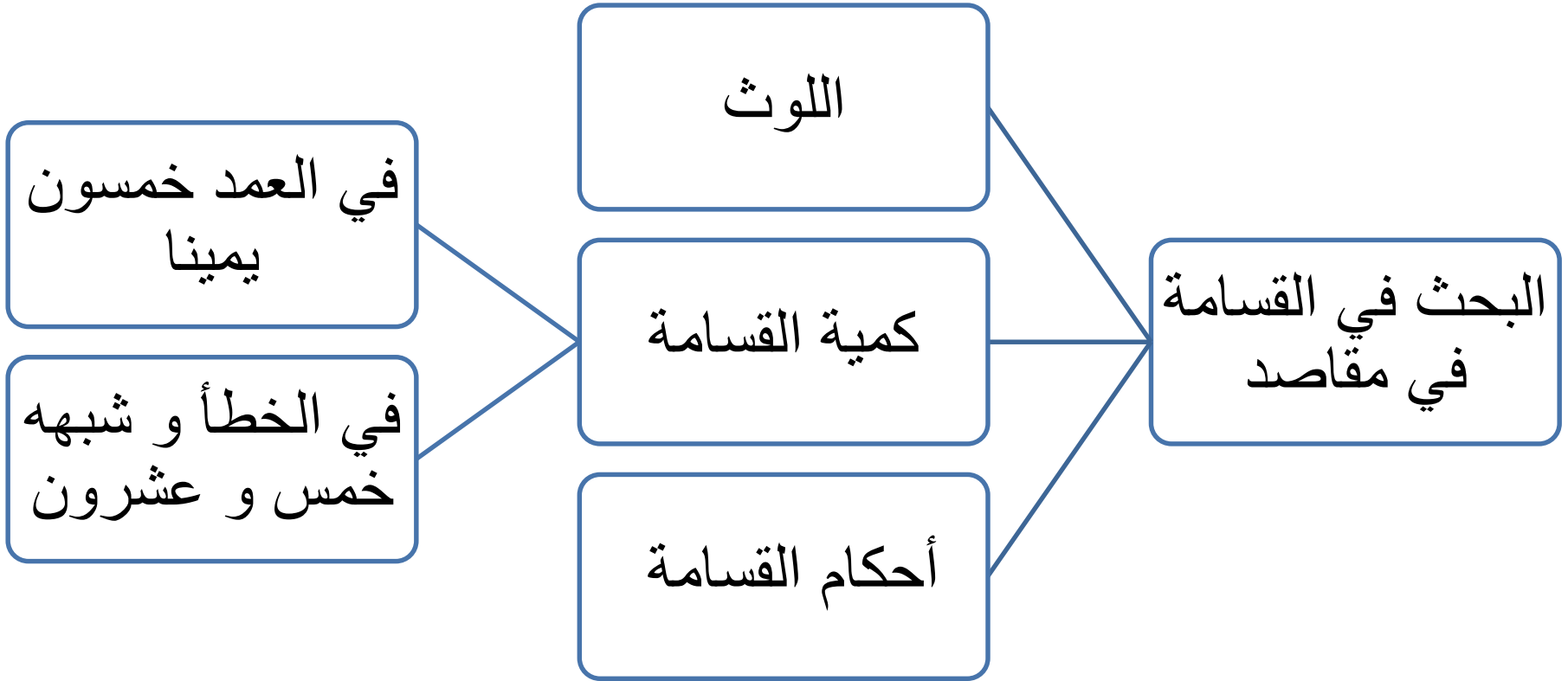
٧-٨-٩٩ کتاب القصاص ٧

دراسات الاستاذ:
مهدي الهادي الطهراني

القول فيما يثبت به القود

القسامه (اللوث)

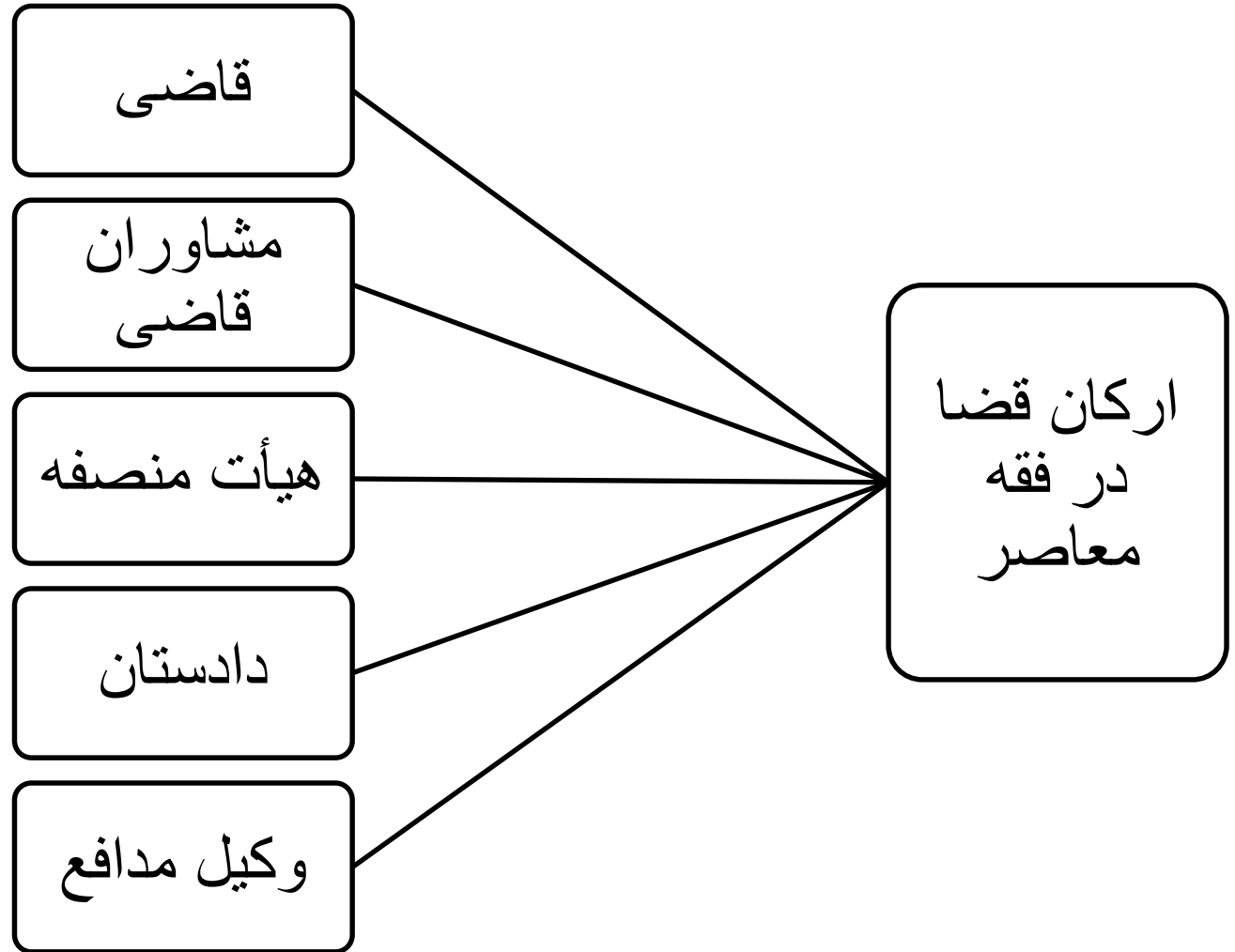
- الأول فى اللوث
- و المراد به أماره ظنيه* قامت عند الحاكم على صدق المدعى كالشاهد الواحد أو الشاهدين مع عدم استجماع شرائط القبول،
- * نوعيه لا شخصيه و لذا لا بد أن يقيم الحاكم هذه الأماره فى المحكمه لو أنكر المدعى عليه وجود اللوث و الحاكم يعتقد وجوده أو ادعى المدعى وجوده و الحاكم ينكره.
- و هذا يقتضى وجود جمع من العقلاء من أصناف مختلفه (لجنه التحكيم) حتى يحكموا بوجود اللوث أو عدمه.

القسامه (اللوث)

- و كذا لو وجد متشحطا بدمه و عنده ذو سلاح عليه الدم
- أو وجد كذلك في دار قوم أو في محلة منفردة عن البلد لا يدخل فيها غير أهلها أو في صف قتال مقابل الخصم بعد المراماة،
- و بالجملة كل أماره ظنيه* عند الحاكم توجب اللوث، من غير فرق بين الأسباب المفيدة للظن،
- فيحصل اللوث بإخبار الصبي المميز المعتمد عليه، و الفاسق الموثوق به في إخباره، و الكافر كذلك، و المرأة و نحوهم.
- * نوعيه لا شخصيه كما مر.

ارکان قضا در فقه معاصر

هيأت منصفه / هيأت المحلفين / Jury

• هيأت المحلفين: جمع من العقلاء من أصناف مختلفة موثقين يكونون حكماً و مرجعاً في الأمور العقلية ك:

• ١. وجود اللوث (أماره ظنية نوعية على صدق المدعى) أو عدمه.

• ٢. كون الشواهد مفيدةً لليقين النوعي.

هیأت منصفه / هیأت المحلفین / Jury

- اصل هفتاد و نهم
- در موارد تقصیرات سیاسیه و مطبوعات **هیئت منصفین** در محاکم حاضر خواهند بود.

هیأت منصفه / هیأت المحلفین / Jury

- اصل یکصد و شصت و هشتم: رسیدگی به جرایم سیاسی و مطبوعاتی **علنی** است و با حضور **هیأت منصفه** در محاکم دادگستری صورت می گیرد. نحوه انتخاب، شرایط، اختیارات هیأت منصفه و تعریف جرم سیاسی را قانون بر اساس موازین اسلامی معین می کند.

هیأت منصفه / هیأت المحلفین / Jury

- در باره "هیئت منصفه" قریب شصت سال قوانین متعددی به تصویب رسیده است. قوانین مصوب از سال ۱۳۰۱ تا ۱۳۶۰ شمسی عبارتند از:
- ۱- قانون موقت هیأت منصفه، مصوب ۱۳۰۱،
- ۲- قانون مجازات عمومی، مواد ۱۶۲ تا ۱۷۶ مصوب ۱۳۰۴،
- ۳- قانون محاکمه وزرا و هیأت منصفه مصوب در ۱۳۰۷،
- ۴- قانون هیأت منصفه، مصوب ۱۳۱۰،
- ۵- مقررات مربوط به تعداد هیأت منصفه، مصوب ۱۳۱۵ / ۷ / ۱۱،
- ۶- لایحه قانونی مطبوعات، مواد ۳۴ الی ۴۴، مصوب ۱۳۳۱،
- ۷- لایحه قانونی مطبوعات، مواد ۳۰ الی ۴۰، مصوب ۱۳۳۴ - که جایگزین قانون قبلی شد؛
- ۸- لایحه قانونی مطبوعات، مواد ۳۰ الی ۲۸، مصوب ۱۳۵۸ آخرین قانون مورد عمل در هیأت منصفه است که مصوبه شورای انقلاب می باشد.

هیئت منصفه در نظام قضایی ایران، حسن رحیمی، سایت تابناک،

هیأت منصفه / هیأت المحلفین / Jury

- پس از انقلاب اسلامی مهم‌ترین قانون به رسمیت شناختن نهاد هیئت منصفه، اصل مترقی ۱۶۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران است که حضور "هیأت منصفه" را منحصر در جرائم سیاسی و مطبوعاتی پذیرفت.

هیئت منصفه در نظام قضایی ایران، حسن رحیمی، سایت تابناک،

کد خبر: ۱۹۶۱۲۹ تاریخ انتشار: ۱۰ مهر ۱۴۰۲ ۱۴

هیأت منصفه / هیأت المحلفین / Jury

- نکته حائز اهمیت آن است که در جریان بررسی این اصل، با آنکه عده‌ای حضور هیأت منصفه در کنار دادرسان را **مخالف موازین شرع** می‌دانستند، این اصل با ۵۷ رأی موافق از ۶۲ رأی و ۲ رأی مخالف و ۳ رأی ممتنع به تصویب رسید که این امر حاکی از توجه و تاکید جدی قانون گذاران به لزوم حضور "هیأت منصفه" و تاکید بر علنی بودن در رسیدگی به پرونده‌های سیاسی، مطبوعاتی برای **رعایت حال متهمان** این قبیل پرونده‌ها و **تبعیت از افکار عمومی** بود.
- هیئت منصفه در نظام قضایی ایران، حسن رحیمی، سایت تابناک،

قانون هیأت منصفه

- قانون هیأت منصفه
- ماده ۱ - رسیدگی به جرائم سیاسی و مطبوعاتی **علنی** است و با حضور **هیأت منصفه** در دادگاه صالحه صورت می‌گیرد.
- هیأت منصفه در دادگاههای تحت نظر قوه قضائیه طبق این قانون تشکیل می‌گردد.

قانون هیأت منصفه

- ماده ۲ - اعضای هیأت منصفه از بین اصناف و گروههای مختلف اجتماعی نظیر روحانیون، اساتید دانشگاه، دانشجویمان، پزشکان، مهندسان، کارگران، کشاورزان، نویسندگان، روزنامه نگاران، معلمان، وکلای دادگستری، کارمندان، هنرمندان، پیشه‌وران و تجار برای مدت چهار سال انتخاب می‌گردند.

قانون هیأت منصفه

- ماده ۳ - انتخاب اعضای اصلی و علی‌البدل هیأت منصفه هر استان از بین اقشار و صنوف مختلف از طریق اعلام عمومی و جمع‌آوری تقاضاهای داوطلبان عضویت در هیأت منصفه به قید قرعه و به صورت علنی خواهد بود. هیأت منصفه هر استان در اولین جلسه خود یکی از اعضاء را برای مدت دو سال به عنوان دبیر هیأت منصفه انتخاب خواهد کرد.

قانون هیأت منصفه

- دبیر، مسؤولیت اداره دبیرخانه را به عهده دارد. حداقل یک ماه قبل از اتمام دوره مسؤولیت دبیر، دبیر جدید به وسیله هیأت منصفه استان انتخاب خواهد شد.
- امور اجرائی این ماده در هر استان زیر نظر رئیس قوه قضائیه یا فردی که ایشان تعیین می‌کند و با حضور رئیس شورای اسلامی استان و دو نفر از نمایندگان آن استان به انتخاب مجلس به عنوان ناظر انجام می‌شود. قرعه‌کشی با حضور حداقل دو نفر از ناظرین معتبر است.

قانون هیأت منصفه

- ماده ۴ - اعضاء هیأت منصفه باید دارای شرایط زیر باشند :
- ۱ - تابعیت جمهوری اسلامی ایران.
- ۲ - مسلمان بودن.
- ۳ - التزام عملی به قانون اساسی.
- ۴ - حداقل سی سال سن.
- ۵ - عدم محرومیت از فعالیت‌های اجتماعی.
- ۶ - داشتن حداقل مدرک دیپلم متوسطه یا معادل آن در علوم حوزوی .

قانون هیأت منصفه

- ماده ۵ - تعداد اعضاء هیأت منصفه در استان تهران **پانصد** نفر و در استانهای با جمعیت بیش از یک میلیون نفر، **دویست و پنجاه** نفر و در استانهای با جمعیت کمتر از یک میلیون نفر، **یکصد و پنجاه** نفر می باشد.

قانون هیأت منصفه

- تبصره ۱ - پس از تعیین دوسوم اعضاء ، هیأت منصفه رسمیت می یابد.

قانون هیأت منصفه

- تبصره ۲ - حداقل سه ماه قبل از پایان دوره هیات منصفه برای انتخاب هیات منصفه جدید اقدام خواهد شد. ترتیب انجام امور باید به نحوی باشد که حداقل یک ماه قبل از اتمام دوره هیأت منصفه، اعضاء هیأت منصفه بعدی مشخص شده باشند.

قانون هیأت منصفه

- ماده ۶ - هیأت منصفه هر محکمه بر اساس قرعه در تهران **بیست و یک** نفر و در سایر مراکز استانها **چهارده** نفر انتخاب می‌شوند. دبیر هیأت منصفه ده روز قبل از زمان برگزاری دادگاه با دعوت از نمایندگان دادگستری و شورای شهر مرکز استان و وکیل یا نماینده متهم و شاکی قرعه‌کشی را انجام می‌دهد. حضور نمایندگان دادگستری و شورای شهر در مراسم قرعه‌کشی الزامی است.

قانون هیأت منصفه

- تبصره ۱ - در ترکیب هیأت منصفه هر محکمه از یک صنف یا گروه اجتماعی نباید بیش از دو نفر از طریق قرعه‌کشی انتخاب شوند.

قانون هیأت منصفه

- تبصره ۲ - در صورتی که به تشخیص دادگاه رسیدگی به اتهام فوریت داشته باشد و امکان رسیدگی نیز فراهم باشد، رعایت ده روز مذکور در این ماده الزامی نیست. و دبیر هیأت منصفه موظف است ضمن همکاری با قاضی مربوطه اعضاء هیأت منصفه دادگاه را در موعد مقرر معرفی نماید.

قانون هیأت منصفه

- ماده ۷ - در تهران دادگاه با حضور حداقل **یازده** نفر و در استانها با حضور **نه** نفر از اعضاء هیأت منصفه تشکیل شده و رسمیت خواهد یافت. ملاک تصمیم‌گیری هیأت منصفه آراء اکثریت حاضران خواهد بود.
- اعضاء هیأت منصفه موظفند تا پایان جلسات دادگاهها حضور داشته باشند.

قانون هیأت منصفه

- ماده ۸ - دبیرخانه هیأت منصفه زیر نظر هیأت منصفه انجام وظیفه می‌کند و بودجه آن از محل کمکهای اهدایی تأمین خواهد شد.

قانون هیأت منصفه

- ماده ۹ - چنانچه هر یک از اعضای هیأت منصفه بدون عذر موجه در چهار جلسه متوالی یا شش جلسه متناوب در دادگاه حاضر نشوند و یا به همین ترتیب از شرکت در اتخاذ تصمیمات خودداری کنند با حکم همان دادگاه به دو سال محرومیت از عضویت در هیأت منصفه محکوم می‌شوند.

قانون هیأت منصفه

- تبصره - هریک از اعضای هیأت منصفه که با عذر موجه نتواند در جلسه دادگاه حاضر شود موظف است دو روز قبل از جلسه دادرسی، مراتب معذوریت خود را به طور کتبی و مستدل به استحضار دادگاه برساند. در صورتی که سبب عذر بعداً حادث گردد باید در اولین فرصت ممکن مراتب به اطلاع دادگاه رسانده شود. در غیر این صورت عذر وی غیر موجه محسوب می گردد. عذر موجه در قانون آئین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب - در امور کیفری - مصوب ۱۳۷۸، ۶، ۲۸ کمیسیون قضائی و حقوقی مجلس شورای اسلامی احصاء شده است.

- ماده ۱۰ - اعضای هیأت منصفه بعد از انتخاب در جلسهای در برابر قرآن کریم به خداوند متعال سوگند یاد می‌کنند که بدون در نظر گرفتن گرایشهای شخصی، گروهی و بارعایت صداقت، تقوی و امانت‌داری در راه احقاق حق و ابطال باطل انجام وظیفه کنند.

- ماده ۱۱ - رد صلاحیت اعضاء هیأت منصفه مطابق قانون آئین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸، ۶، ۲۸ کمیسیون قضائی و حقوقی مجلس شورای اسلامی همانند رد صلاحیت قضات خواهد بود.

قانون هیأت منصفه

- ماده ۱۲ - هرگاه در حین محاکمه، اعضای هیأت منصفه سؤالی داشته باشند مراتب را کتباً جهت طرح، تسلیم رئیس دادگاه می‌کنند.

قانون هیأت منصفه

- ماده ۱۳ - پس از اعلام ختم رسیدگی بلافاصله
اعضاء هیأت منصفه به شور پرداخته و نظر کتبی خود
را در دو مورد زیر به دادگاه اعلام می‌دارند:
- الف - متهم **بزهکار** است یا خیر؟
- ب - در صورت بزهکاری، آیا مستحق **تخفیف** است یا
خیر؟

قانون هیأت منصفه

- تبصره - پس از اعلام نظر هیأت منصفه، دادگاه در خصوص مجرمیت یا برائت متهم اتخاذ تصمیم نموده و طبق قانون مبادرت به صدور رأی می نماید.
- ماده ۱۴ - با تصویب این قانون کلیه قوانین مغایر ملغی می گردد.

قانون هیأت منصفه

- ماده ۱۵ - آئین نامه اجرائی این قانون از زمان تصویب ظرف مدت سه ماه به وسیله وزارتخانه های دادگستری، کشور و فرهنگ و ارشاد اسلامی تهیه و به تصویب هیأت وزیران می رسد.

قانون هیأت منصفه

- قانون فوق مشتمل بر پانزده ماده و شش تبصره در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ بیست و چهارم اسفند ماه یکهزار و سیصد و هشتاد و دو مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۳، ۱، ۱۷ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.